

Talousarvio-ohje vuodelle 2024

Kaupunginhallitus 04.09.2023 § 281
640/02.02.00.00.00/2023

Valmistelija

Talousjohtaja

Lieksan kaupungin hallintosäännön (63 §) mukaan kaupunginhallitus hyväksyy suunnittelukehykset ja talousarvion laadintaohjeet. Kaupunginhallitus linjaa suunnitteluohjeessa strategian toimenpiteiden suunnittelua ja talousarvion valmistelua.

Talousarvion laadintaohjeen tavoitteena on toimia ohjenuorana toimielimille ja tilivelvollisille viranhaltijoille toiminnallisten tavoitteiden ja talousarviossa esitettävien tuloarvioiden ja määrärahojen laadinnassa. Tätä varten laadintaohje sisältää taustatiedot sekä vaiheistetun talousarvioprosessin aikataulun.

Lieksan kaupungin strategia – energinen ja rohkea menestyjä

Lieksan kaupungin talousarvion suunnittelu perustuu kaupunginvaltuuston 20.6.2022 hyväksymän Lieksan kaupungin strategiaan 2030.

Kaupungin strategian mukaiset arvot ovat *positiivisuus, yhteistyö ja johtajuus*.

Strategian pohjalta laaditaan toimenpideohjelma, jota päivitetään vuosittain. Vuoden 2024 osalta päivitys on ollut kaupunginhallituksen käsittelyssä 21.8.2023 § 263 ja se on hyväksytty valtuustossa (kv 28.8.2023 § 70).

Vuodelle 2024 kaikille yhteisiä, ja siten tavoitteen asetannassa erityisesti huomioitavia, toimenpideohjelman painopistealueita ovat:

- *johtajuus / asiakaskeskeisyys*
- *veto- ja pitovoima*
- *terävä taloudenpito / ennakoiva resurssointi ja organisoituminen*
- *digitalisaation ja teköälyn tuomat mahdollisuudet*

Talouden kehitys 2024–2026 – tulopohja pienenee 3,2 me

Kuluvan vuoden 2023 muutetun talousarvion mukainen toimintakate on -22,8 miljoonaa euroa. Muutetun talousarvion mukainen vuosikate on 8,7 miljoonaa euroa ja tulos 4,2 miljoonaa euroa. Tilinpäätösennuste täsmentyy toisen osavuosisraportin yhteydessä, joka raportoidaan lokakuun aikana kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle.

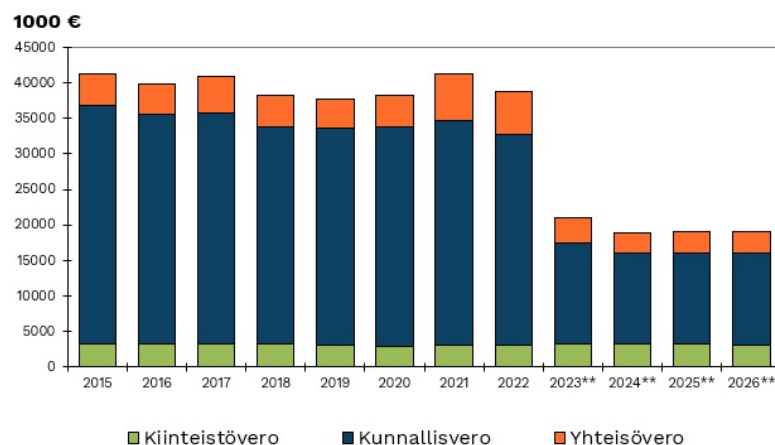
Kaupungin tulopohja muuttui oleellisesti talousarviovuoden 2023 alussa, kun hyvinvointialueet aloittivat toimintansa ja sosiaali- ja terveystalouden rahoitus siirtyi kunnilta valtiolle. Kun sote-kustannukset jäivät pois kunnilta, niiden tuloja pienennetään leikkaamalla kuntien kunnallisveroa, yhteisöveroa ja valtionosuuksia. Koko maan tasolla tuloja siirretään yhtä paljon kuin kunnista siirtyy sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia hyvinvointialueille.

Koska kustannusrakenne, kunnallisveron ja yhteisöveron tuotto sekä verotuloihin perustuvan valtionosuuden muutos vaihtelevat kunnittain, siirtyvät tulot ja kustannukset eivät kuntatasolla vastaa toisiaan. Vuoden 2023 aikana on ilmennyt merkittäviä haasteita laskea siirtyvien sote-kustannusten oikeaa tasoa ja tämä aiheuttaa tulevalle talousarvion laadinnalle epävarmuutta ja riskiä valtionosuuksien lopullisesta määrästä. Tällä hetkellä näyttää siltä, että Lieksan kaupungin verotulot ja valtionosuudet vähenevät vuoden 2023 30,9 miljoonasta 27,7 miljoonaan euroon, muutos -3,2 miljoonaa euroa.

Verotulot – 21,6 milj. euroa (arvio)

Verotuloennusteissa 8/2023 mukaan Lieksan kaupungin arvioitu verokertymä vuonna 2024 on n. 21,6 miljoonaa euroa. Tähän on n. 0,5–1 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuoden 2023 talousarviossa. Tällä hetkellä näyttää siltä, että verotuloja kertyisi vuonna 2023 arvioitua enemmän, n. 23,5 miljoonaa euroa. Suunnitelmavuosien 2025–2026 osalta verotulojen arvioidaan hivenen nousevan vuodesta 2024, pysyen kuitenkin n. 22 miljoonan euron tasolla, jos yritysten maksamat yhteisöverotulot ja työllisyyden myötä ansioverotulot kehittyvät suotuisasti.

Kunnan arvioitu reaalin verotulo 2015–2026

Lähde: Kuntaliitto, verotuloennuste 8/2023, Lieksan kaupunki

Valtionosuudet – 6,1 milj. euroa (arvio)

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuksista ja verotulomenetysten korvauksista noin 70 prosenttia siirtyy hyvinvointialueiden rahoitukseen.

Uudistuksen taloudellisia vaikutuksia kuntiin tasataan valtionosuusjärjestelmän tasauselementeillä (muutosrajoitin ja siirtymätasaus).

Talousarvio-ohjeen laatimisen aikaan ei ole vielä varmaa tietoa siitä, mikä tulee olemaan Lieksan kaupungin valtionosuuksien määrä talousarviovuonna 2024 eikä siitä, miten valtionosuudet toteutuvat suunnitelmavuosina 2025–2026. Vuoden 2025 alussa voimaantuleva TE24-uudistus tulee myös vaikuttamaan kunnan valtionosuuksiin niitä lisäävästi. Valtiovarainministeriöstä saataneen lokakuussa 2023 ennuste valtionosuuksien määrästä. Lopullisen sote-siirtolaskelman pitäisi olla valmis marraskuussa 2023. Tämä aiheuttaa suurta epävarmuutta talousarvion laadintaan syksyllä 2023.

Kuntaliiton (11.8.2023) ennakollisen valtionosuuslaskeman 2024 mukaan Lieksan valtionosuudet olisivat 6,1 miljoonaa euroa. Tämä tarkoittaa n. 2,7 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2023 (8,8 me).

Henkilöstökulut – vuoden 2024 palkkojen sopimuskorotukset 2,99 %

Vuonna 2022 palkkojen sopimuskorotukset ovat yhteensä 2,55 %, vuonna 2023 yhteensä 4,85 % ja vuonna 2024 yhteensä 2,99 %. Sopimuskauden aikana henkilöstön palkkakulut nousevat yhteensä 9,6 % korkoa korolle laskien.

Tulevan talousarviovuoden 2024 korotus Lieksan kaupungissa tarkoittaa n. 40 000 euron lisäkustannusta kuukausitasolla, yhteensä n. 270 000 euroa. Tämän lisäksi sopimuskauden kehittämisohjelman erät ja paikalliset järjestelyerät nostavat henkilöstökustannuksia aiempaan verrattuna. Tulevassa talousarviossa henkilöstökuluihin tulee varata n. 0,6 miljoonaa euroa enemmän verrattuna vuoden 2023 alun tasoon.

Kunta- ja hyvinvointialan sopimusratkaisut vuosina 2022–2025 saivat maaliskuussa 2023 lopulliset muotonsa. Silloin ns. perälautaratkaisu saatiin päätökseen. Tämän ratkaisun mukaisesti yksityisten alojen sopimusratkaisut vaikuttavat kunta- ja hyvinvointialojen palkankorotuksiin. Toisaalta merkittävä osa palkankorotuksista on sellaisia, joista työnantaja päättää niiden kohdentamisesta (kehittämisohjelmaerä ja paikallinen järjestelyerä).

Kuntalaisten osallisuus talousarvion valmistelussa

Kaupunginvaltuusto on käsitellyt 24.4.2023 § 38 osallistavaan budjetointiin liittyvän valtuustoaloitteen. Osallistavan budjetoinnin tarkoituksena on lisätä kuntalaisten osallistumismahdollisuutta kaupungin talousarvion laadintaan soveltuvien osien.

Osana talousarvioesityksen laadintaa lauta- ja johtokuntia pyydetään tuomaan esille ne kohteet, joissa osallistava budjetointi voisi tulla kyseeseen, samoin kuin se, miten osallistava budjetointi kyseisen yksikön kohdalla toteutettaisiin ja millaisesta rahasummasta voisi kyseisen kohteen osalta olla kyse. Tässä yhteydessä on syytä mainita, ettei budjetointitapa lisää käytettävissä olevaa rahamäärää. Kyse on siitä, mitä ja millä tavoin tulosyksikön käytettävissä olevaa määrärahaa yhdessä suunniteltaisiin kuntalaisten kanssa ja mitkä olisivat ne keinot, jolla kuntalaiset voisivat kyseisen kohteen budjetointiin osallistua. Yhtenä esimerkkinä voidaan mainita vuonna 2023 toteutettava Vapaudenpuiston uuden leikkipaikan

yleisöäänestys. Tästä lisää [Lieksa.fi/Uutiset/Lieksan Vapaudenpuistoon uusileikkipaikka - toteutettavasta leikkipaikasta yleisöäänestys](https://www.lieksa.fi/Uutiset/Lieksan_Vapaudenpuistoon_uusileikkipaikka_-_toteutettavasta_leikkipaikasta_yleisöäänestys)

Myös kaupungin vaikuttamistoimielinten kautta kuntalaiset pääsevät osallistumaan talousarvion laadintaan ko. vaikuttamistoimielimelle varatun määrärahan osalta. Vaikuttamistoimielimiä ovat vanhusneuvosto, vammaisneuvosto ja nuorisovaltuusto.

Osallistava budjetointi on hyvä kirjata tulosityksiköissä osana toiminnallisia tavoitteita. Näin ne kohteet, joihin osallistavaa budjetointia suunnitellaan, tulevat kohteet kirjatuksi talousarvioon ja näin niiden raportointi tapahtuu osana tilikauden seurantaakin niin lauta- kuin johtokunnissakin sekä kaupunginhallituksessa ja -valtuustossa.

Arvot/Menestyksen kärjet	Tavoite	Toimenpiteet
Yhteistyö	Osallisuus	Kaupunkilaisten mielipiteiden kerääminen asiakaskyselyillä sekä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksissa Osallistavan suunnittelun kehittäminen yhdessä kaupunkilaisten kanssa Vaikuttamistoimielimien roolin kehittäminen tiiviimmin osaksi kunnallista päätöksentekoa Esteettömyyden edistäminen kaupungin toiminnassa ja investoinneissa Kaupunkikonsernin tiedonkulun ja vuorovaikutuksen kehittäminen

Budjettiraami vuodelle 2024

Lieksan kaupunki on pystynyt tekemään ylijäämäistä tulosta joka vuosi vuoden 2013 jälkeen, ja myös vuosi 2023 näyttäisi muodostuvan ylijäämäiseksi. Osavuosisraportin yhteydessä syys-lokakuussa tehdään tilinpäätösennuste, jolloin saadaan vielä tarkempi tilannekuva kuluvan vuoden taloudellisen tuloksen muodostumisesta.

Vuoden 2023 taloudellinen tilanne näyttää hyvältä. Vuonna 2023 kunnille tilitetään vielä merkittäviä määriä verotuloja aikaisemmilta vuosilta, jotka ovat olleet verokertymän osalta historiallisen suuret koko valtakunnan tasolla. Verotulot laskevat "uuden kunnan" leikattujen veroprosenttien mukaisiksi suurelta osin vasta vuonna 2024.

Inflaatiokehitys, yleinen ja erityisesti energian ja lämmityksen hinnannousu aiheuttavat jo kuluvana vuonna haasteita pysyä talousarviossa. Palkankorotukset nostavat henkilöstökuluja merkittävästi samalla kun verotulot ja valtionosuudet vähenevät sote-uudistuksen, mutta myös yleisen talouskehityksen myötä. Talousarviota lähdetään tekemään ajatuksella, että yleinen hintataso nousee n. 5 %:a vuoden 2023 tasosta.

Kuluva, vuoden 2023 muutetun talousarvion mukainen toimintakate on -22,8 miljoonaa euroa (sis. liikelaitokset). Peruskunnan osalta vastaava toimintakate on -23,7 miljoonaa euroa.

Vuoden 2024 vuosikatetavoitteeksi asetetaan 4,5–5,0 miljoonaa euroa. Vuoden 2023 alkuperäisessä talousarviossa vuosikate oli 9,3 miljoonaa euroa. Suunnittelun lähtökohtana on laatia ylijäämäinen talousarvio, mutta

riski siihen, että ylijäämää jää talousarviovuonna 2024 hyvin vähän tai ei ollenkaan, on merkittävä.

Kaupunginhallitus asettaa vuoden 2024 toimintakatteen talousarvioraamiksi 23,8–24,3 miljoonaa euroa. Vaikka raami on euromääräisesti ”löysempi” kuin vuonna 2023, on se tulosityksiköille tiukempi, koska raami sisältää henkilöstökulujen ja muiden hintojen nousun. Toimintatuottojen osalta ei odoteta vähentymistä. Nämä ovat kuitenkin suurelta osin riippuvaisia asiakasmääristä ja niiden kehitymisestä. Tulosityksiköiden tulee huomioida asiakasmäärät ja sen myötä yksikköhintojen kehitys ja huolehtia siitä, ettei muuttuvissa tilanteissa yksikköhinnat lähde nousuun.

Lisäksi syynä raamin tiukkenemiseen on valtionosuuksien väheneminen liittyen hyvinvointialueuudistukseen. Tämän hetken arvio on, että valtionosuuksien vähentyminen vuoteen 2023 verrattuna on n. 2,87 miljoonaa euroa samalla, kun verotuloennusteen mukaan verotulot vähenisivät n. 21,5 miljoonaan euroon. Näiden yhteisvaikutus kaupungin rahoitukseen on -3,2 miljoonaa euroa.

Talousarvion valmistelua ohjataan antamalla tulosityksikkökohtaisia kustannus- tai toimintakaterameja. Tulosityksiköiden tulee suunnitella tulevan talousarviovuoden toiminta siten, että se on strategialähtöistä ja että annettu raami riittää. Tärkeää on arvioida tulosityksikön toimintatapoja ja erityisesti sitä, miten toimintoja voitaisiin sujuvoittaa ja yhteistyötä lisätä eri yksiköiden välillä. Tässä toiminnallisten tavoitteiden asetannalla on erittäin suuri merkitys.

Talousarvion vaiheet – tehtävät, vastuut ja aikataulut

Talousarvion valmistelu etenee vaiheittain. Niihin liittyvät tehtävät, vastuut ja aikataulut on esitetty suunnitteluohjeessa.

Lauta- ja johtokunnat käsittelevät talousarvioesityksensä marraskuun alun kokouksissaan. Esitykset sisältävät myös investointiesitykset.

Kaupunginhallituksen talousarvioesitys – talousarvion käsittely kaupunginhallituksen kokouksessa 20.11. (varalla 4.12.).

Talousarvion käsittely kaupunginvaltuustossa 27.11.2023 (varalla 11.12.).

Esittelijä

Kaupunginjohtaja

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää hyväksyä Lieksan kaupungin vuoden 2024 talousarvion ja vuosien 2025–2026 taloussuunnitelman laatimisohjeen liitteen mukaisena ja lähettää ohjeen lauta- ja johtokunnille sekä palvelualueille ja liikelaitoksille noudatettavaksi talousarvioesitysten valmistelussa.

Suunnitteluohje annetaan kaupunginvaltuustolle tiedoksi.

Päätös

Kaupunginhallitus päätti hyväksyä Lieksan kaupungin vuoden 2024 talousarvion ja vuosien 2025–2026 taloussuunnitelman laatimisohjeen liitteen mukaisena ja lähettää ohjeen lauta- ja johtokunnille sekä palvelualueille ja liikelaitoksille noudatettavaksi talousarvioesitysten valmistelussa.

Suunnitteluohje annetaan kaupunginvaltuustolle tiedoksi.

Lisätietoja

Kaupunginjohtaja Jarkko Määttänen, p. 040 1044 001,
sähköposti jarkko.maattanen(at)lieksa.fi

Talousjohtaja Hannele Pöykkölä, p. 040 1044 020,
sähköposti hannele.poykkola(at)lieksa.fi